

ONDERZOEK EN THEOLOGISCHE REFLECTIE

Verdieping bij de publicatie 'Op hoop van zegen' rond pionieren

Op veel vragen rond nieuwe vormen van kerkzijn bestaat nog geen antwoord. Pionieren is in onze kerk zou een nieuwe tak van sport. Zoals bij alles wat nieuw is, hebben we veel te leren. Dat leren gebeurt meestal niet achter het bureau. Het is een proces van *trial and error*, van zoeken en experimenteren. Ruimte om te mogen falen is daarbij belangrijk. We zouden pioniersplekken de *Research & Development* afdeling van de kerken kunnen noemen. Zij proberen immers een nieuwe weg te vinden in een post-christelijke samenleving waar weinig zaken meer vanzelfsprekend zijn.

Vanuit de praktijk van het pionieren komen thema's op die ons brengen naar de *basics* van kerkzijn. We noemen enkele thema's waarbij in de komende jaren onderzoek nodig is, zodat we leren over hoe we op vernieuwende manieren kerk kunnen zijn in het Nederland van nu. Dit in de hoop dat meer mensen de waarde van het Evangelie ontdekken.

OVER WELK HEIL GAAT HET?

Wat is het heil dat mensen ervaren als ze het christelijk geloof ontdekken? Wat gebeurt er dan met mensen? Wat ervaren ze als waardevol? Onderzoek hiernaar kan ook mensen die al lange tijd geloven, helpen om met een frisse blik te zien wat het evangelie teweeg brengt. Lange tijd waren we in de kerk terughoudend om mensen uit te nodigen christen te worden. De laatste jaren zien we een kentering. Gelovigen groeien in vrijmoedigheid om anderen te wijzen op het Evangelie en de grote waarde die een persoonlijke verbinding met Jezus Christus heeft. En kerken ontdekken dat ze op de hedendaagse markt van welzijn, levensovertuigingen en geluk een heel eigen kraampje hebben. Sommige plekken presenteren zich zelfs op spirituele en paranormale beurzen. Wat leren we hierdoor? Pioniersgemeenschappen kunnen bestaande gemeenten hierbij wellicht helpen, want vaak hebben zij meer 'grensverkeer' met hun omgeving dan bestaande gemeenschappen. Zij maken het regelmatig mee dat mensen oprecht verheugd zijn dat de God van Israël ook hun God is geworden.

“Zoals bij alles wat nieuw is, hebben we veel te leren.

Dat leren gebeurt meestal niet achter het bureau.”

HOE WERKT GEMEENSCHAPSVORMING NU?

Spannend in deze tijd is het punt van gemeenschapsvorming. Een Amsterdamse predikant overkwam het dat na afloop van de Kerstnachtdienst een hem onbekende man hem ontroerd bedankte voor de prachtige viering en eraan toevoegde dat hij het volgende jaar zeker weer zou komen. Een jaarlijks

kerkbezoek was voor deze man genoeg. ‘Gemeenschap’ is voor de één iets anders dan voor de ander. Klassieke bindingspatronen verdwijnen uit beeld, verbindingen worden tijdelijker en vloeibaarder. Kan de kerk daarin meebewegen? Ook lidmaatschap is daarbij iets dat om aandacht vraagt. Welke rol speelt lidmaatschap bij gemeenschapsvorming? Kerken werken met kaartenbakken - uiteraard wel digitaal - maar nieuwe geloofsgemeenschappen doen dat vaak niet. Ze hebben een WhatsApp groep, een Facebookpagina of een mailinglist. Maar wie hoort er dan bij en wie niet? Of zijn dat soort scheidingen niet meer werkbaar en vruchtbaar? En hoe neem je dan als gemeenschap besluiten?

WELKE INVULLING KRIJGT HET AMBT?

De klassieke drieslag van predikant, ouderling en diaken staat ver af van het gemiddelde pioniers-initiatief. Tegelijk heeft ook een pionierende geloofsgemeenschap leiding nodig. En welke invulling krijgt dit leiding geven dan? Kun je dat een ambt noemen? En als de gemeenschap toegroeit naar doop en avondmaal, wie mag dat dan bedienen? Kan dat vanuit de gemeenschap zelf worden bepaald of is het goed hiervoor landelijke richtlijnen te ontwikkelen? En als je deze vragen beantwoordt, moet je dan in termen van ‘ambtsdragers’ blijven spreken? We zitten hier midden in een belangrijke zoektocht.

HOE VER KUN JE GAAN MET CONTEXTUALISATIE?

Veel nieuwe gemeenschappen letten sterk op de mensen met wie ze willen gaan optrekken. Ze passen hun manier van werken aan aan deze mensen. Zo ontstaan bijvoorbeeld nieuwe vormen van vieren, is een doodgewoon huis het nieuwe ‘kerkgebouw’, wordt er gedoopt in de zee, in een sloot of in het Vondelpark en wordt het avondmaal laagdrempelig verbonden met de ‘gewone’ maaltijd. We noemen dat contextualisatie. Daarbij gaat het er om zo weinig mogelijk onnodige ‘ruis’ te hebben tussen de leefwereld van de ‘doelgroep’ en het Evangelie. Met dat proces van contextualisatie wil de kerk *zelf* vooral de cultuursloof overbruggen, ze wil dat niet alleen vragen van de mensen op wie ze zich richt. Maar hoe ver kun je daarin gaan? Daarover blijven gesprekken nodig.

HOE IS DE VERBINDING MET DE PROTESTANTSE KERK?

De Protestantse Kerk is één van de protestantse denominaties in Nederland. Veel pioniersplekken zijn *formeel* verbonden met de Protestantse Kerk, maar spannend is de vraag of zich ook verbonden zullen gaan *voelen*. Verbinding van pioniersgemeenschappen met de bredere kerk is er zeker, maar deze loopt lang niet altijd primair langs de lijnen van traditionele denominaties. De kracht van pioniersplekken ligt misschien wel mede in het niet zo ‘denominatieel’ zijn.

“De binding aan denominaties en bovenlokale kerkelijke verbanden neemt af.”

Breder neemt de binding aan denominaties en bovenlokale kerkelijke verbanden af, mensen verbinden zich vooral met concrete geloofsgemeenschappen en hebben vaak weinig zicht op wat er bovenplaatselijk speelt. Vaak hebben ze er ook geen interesse in. Het past in een ontwikkeling die we ‘individualisering van geloofsgemeenschappen’ kunnen noemen. Dat is een spannend, want denominaties doen nieuwe gemeenschappen ontstaan die zich mogelijk nooit zullen identificeren met het kerkverband van waaruit ze ontstaan. Is dat een kwalijke zaak of gewoon iets om rekening mee te houden?

HOE WORDEN PIONIERSPLEKKEN DUURZAAM?

Veel pioniersplekken worden in de aanloopfase ondersteund vanuit de landelijke kerk. Dat is nodig om een beweging op gang te krijgen. Maar vroeg of laat is de pioniersfase voorbij en houdt de landelijke steun op. Hoe kunnen we zorgen dat pioniersplekken het ook op langere termijn volhouden? De vraag is dan hoe het verder gaat.

Dure krachten zijn veelal niet betaalbaar, maar kun je helemaal zonder beroepskrachten? Een huiskerk hoeft uiteraard niet veel te kosten, maar is deze dan inhoudelijk en organisatorisch sterk genoeg om het vol te blijven houden? Moeten we toe naar betaalde coaches die meerdere initiatieven begeleiden? Ligt hier een nieuwe rol voor predikanten? Of moeten we in het spoor van tentenmaker Paulus toe naar mensen die een 'gewone' baan combineren met een leidinggevende rol in een nieuwe geloofsgemeenschap? Dit alles raakt aan de duurzaamheid van pioniersplekken. Pioniersplekken zijn er niet voor de eeuwigheid, maar ook niet voor de heel korte termijn. Werkelijke (geloofs)gemeenschap vraagt om enige duurzaamheid. Relaties vragen om vertrouwen en dat moet kunnen groeien. Wat is hier mogelijk en wenselijk?

GECOÖRDINEERD ONDERZOEK

Hoewel ook nu al verschillende onderzoekers actief zijn op het vlak van pionieren, bestaat er op veel vragen rond nieuwe vormen van kerkzijn nog geen antwoord. En ondanks dat de beweging een behoorlijke omvang begint te krijgen, is op dit moment de praktijkervaring nog maar beperkt. Nu we steeds meer ervaringen opdoen, is het belangrijk de geleerde lessen op tafel te krijgen. Daar kunnen nieuwe pioniersplekken én bestaande gemeenten hun voordeel mee doen. Want pioniersplekken zijn onderdeel van een veranderingsproces waar de hele kerk onderdeel van is.

Gezien het aantal vragen en de inhoudelijke complexiteit en samenhang, is een gecoördineerde onderzoeks aanpak nodig. Daar wil de Dienstenorganisatie graag een bijdrage aan leveren. Zodat studenten, promovendi, ondersteuners én pioniers zelf allemaal hun bijdrage kunnen leveren aan het leerproces waar we midden in zitten.

Sake Stoppels

Wetenschappelijk beleidsmedewerker Protestantse Kerk

www.lerenpionieren.nl/ophoopvanzegen

Landelijk team pionieren
 info@protestantsekerk.nl
 030 880 1880